

ДИЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ГРУЗІЇ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

**ЦВАТИЙ В.Г.,
Перший проректор
з науково-
педагогічної
та навчальної
роботи
Дипломатичної
академії України
при МЗС України,
кандидат
історичних наук,
доцент кафедри
дипломатичної
та консульської
служби,
заслужений
працівник освіти
України**

У статті проаналізовано історичний досвід, політичні процеси та особливості демократичних транзитів у Грузії, які розпочалися у 2004 році. У контексті зазначеного, показано стан, модель, особливості, тенденції розвитку демократизаційних процесів та інституцій у Грузії, їх місце серед аналогічних переходів у країнах пострадянського простору. Особливу увагу приділено інституціональному розвитку, здобуткам, проблемам і перспективам сучасної дипломатичної служби Грузії (2004–2014 рр.).

Ключові слова: зовнішня політика, дипломатія, інституціоналізація, дипломатична служба, модель дипломатії, Грузія, Україна.

Постановка проблеми. Питання розвитку й становлення держав пострадянського простору в ХХІ столітті є актуальним і потребує вивчення та узагальнення набутого ними досвіду. Інституційно-політична еволюція пострадянських держав є однією з важливих тем сучасних історичних та політологічних досліджень. Зростаюче розмаїття моделей і форм політичних режимів пострадянського зразка стимулювало перегляд і уточнення багатьох сталих концептуальних схем і підходів до аналізу пострадянського розвитку.

У більшості пострадянських держав демократизація передувала дуже складним і драматичним процесам раціонально-бюрократичної модернізації держави і національної консолідації. Перспективним напрямом вирішення численних суперечностей і парадоксів може бути застосування теорії історичного інституціоналізму, що акцентує увагу на часовій послідов-

ності трансформацій та інституційних наслідках відповідного розходження соціально-політичних траєкторій розвитку. Пострадянські переходи до демократії мають ряд специфічних особливостей та відбуваються за принципово відмінних внутрішніх і зовнішніх умов, ніж аналогічні процеси в авторитарних державах.

Спроба теоретико-методологічного синтезу структурного і процедурного підходів до демократизації не лише припустима, але й безумовно бажана, оскільки дозволила б враховувати більш широку сукупність факторів та змінних, а також побудувати більш багатовимірні моделі процесів, які досліджуються на прикладі пострадянських держав. Для узагальненого, комплексного дослідження передумов, умов, контексту і обставин демократизації, очевидно, все ж таки є необхідним теоретико-методологічний синтез усіх підходів і рівнів аналізу. Лише за цієї умови можна розраховувати на більш або менш цілісний і систематизований опис та пояснення ключового моменту демократизації – встановлення демократичного політичного режиму і відповідних процедур.

Предметом аналізу в даному дослідженні виступає структура, інститути та моделі процесу демократизації «третьої хвилі» та особливості його розвитку в пострадянських державах, зокрема на прикладі – Грузії, головним завданням для яких, в контексті сучасного етапу демократизації, є консолідація нових демократичних режимів. Успішна подальша демократизація в Грузії можлива лише за умови цілеспрямованої розбудови моделі сучасної ліберальної демократії, послідовного обстоювання демократичних цінностей, досягнення суспільного консенсусу щодо стратегічних пріоритетів розвитку держави, неухильного захисту прав і свобод громадян, приєднання до «політичної» Європи в контексті сучасних демократизаційних процесів «третьої хвилі» та особливостей пострадянських демократичних транзитів. Основною специфічною рисою пострадянських транзитів є те, що вони відбуваються в рамках особливого політичного, дипломатичного, інституціонального, ідеологічного та соціально-економічного середовища, яке склалося за часів комуністичного правління.

Мета статті – проаналізувати історичний досвід, історико-політичні процеси та особливості демократичних транзитів у Грузії в період 2004–2014 років, а також показати роль дипломатичного інструментарію в зовнішньополітичній діяльності

Грузії в контексті реалізації курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дана проблематика знайшла своє відображення в наукових доробках грузинських науковців, українських дослідників, та дослідників з держав пострадянського простору. Серед таких досліджень варто відзначити наукові розвідки із різноманітних аспектів зазначеної тематики (зовнішньополітичних, політико-дипломатичних, економічних тощо) наступних науковців: Анджaparідзе А.¹, Бахтурідзе З.З.², Гудіашвілі Д.З.³, Дорошко М.С.⁴, Киридон А.М.⁵, Маршанія З.С.⁶, Месхія О.⁷, Перепелиця Г.М.⁸, Сухіашвілі Д.Т.⁹, Троян С.С.¹⁰, Фурса А.О.¹¹, Ціватий В.Г.¹², Шелест Г.В.¹³ та ін.

Основні результати дослідження. Станом на сьогодні Грузія в ході процесу демократизації подолала певний відрізок шляху і знаходиться в завершальній фазі перехідного етапу – інституціоналізації політичних інститутів демократії. Подальшому вирішенню проблем консолідації та стабілізації демократичного політичного режиму в Грузії можуть сприяти: досягнення суспільного консенсусу відносно стратегічних пріоритетів розвитку грузинської держави, розбудова нормативної бази демократії, вдосконалення повсякденної демократичної практики, приєднання до «політичної» Європи.

Про Грузію початку XXI століття найчастіше ведуть мову в контексті ліберальних реформ, які були започатковані Урядом і Президентом Михайлом Саакашвілі після «Революції троянд» у 2004 році. Покращення міжнародного іміджу, активне надходження іноземних інвестицій, світові рейтинги з високими позитивними оцінками державних економічних і політичних досягнень Грузії дають підстави вважати, що обрана державою національна стратегія розвитку відповідає потребам громадян Грузії та почала приносити перші здобутки¹⁴. Реформи внутрішнього життя держави не змогли не відобразитися й на зовнішній політиці Грузії. Переорієнтація зовнішніх інтересів і пріоритетів на зближення із західними державами та їх військово-політичними та економічними організаціями, активна участь Грузії у формуванні нового балансу сил у Закавказзі на основі розширення НАТО і двосторонніх військових зв'язків зі США, західноєвропейськими країнами і сусідніми державами є основними характеристиками сучасної зовнішньополітичної стратегії Грузії¹⁵.

Особливої актуальності нові вектори зовнішньої політики Грузії набули після подій російсько-

грузинської війни в серпні 2008 року, у результаті якої Грузія втратила контроль над частиною своїх територій, а Російська Федерація посилила свій вплив на Кавказі¹⁶. За умов напружених відносин з Російською Федерацією, відсутності політичного діалогу між двома державами інтеграція до євроатлантичних структур є пріоритетним вибором Грузії в забезпеченні безпеки, суверенітету, економічної та політичної незалежності, сталого демократичного розвитку. Так, положення Концепції національної безпеки Грузії 2011 року – документа, що визначає загрози та пріоритети розвитку з урахуванням особливостей поточної ситуації у світі та державі, наряду з результатами всенародних референдумів останніх років, підкреслюють «непохитне бажання грузинських громадян» інтегруватися до європейських та євроатлантичних структур.

У процесі розбудови державності будь-якої країни особливе місце займає мета визначення свого місця у світовій співдружності, створення і підтримка відносин з іншими державами та міжнародними організаціями. Не викликає сумнівів, що повна інтеграція в систему світової співдружності є найважливішою умовою існування та основою розвитку державності¹⁷. Ефективність участі в міжнародному житті багато в чому залежить від можливості Грузії впровадити відповідну забезпеченню національних інтересів зовнішню політику. Реалізація нового євроатлантичного курсу держави обумовлює організацію діяльності всіх органів влади та виконавчих структур відповідно до сучасних викликів світового масштабу як то – економічна криза й загострення протистоянь навколо територіальних питань у регіоні. Так реформування адміністративного сектору державного управління не оминуло і провідну, з точки зору реалізації зовнішньої політики держави – дипломатичну службу Грузії.

Дипломатична служба Грузії зазнала певних інституціональних трансформацій співзвучних сучасним реаліям, зберігши при цьому класичні риси, які притаманні більшості дипломатичних служб світу. Її форми, методи й засоби відповідають суспільному та економічному базису сучасної Грузії. Подолавши з часу відновлення незалежності Грузії в 1991 році шлях від представництва Грузії в Москві без визначеного правового статусу, фактично канцелярського підрозділу зовнішньополітичної служби замість МЗС, за умов відсутності особистого дипломатичного корпусу, необхідних

знань і практики діяльності на міжнародній арені, до сучасної динамічної, інституціоналізованої, організованої структури з чіткими пріоритетами діяльності та ефективною організацією виконавчих елементів, вона стала черговим свідченням можливості змін на користь забезпечення національних інтересів держави за умови політичної волі еліти.

У своєму функціонуванні дипломатична служба Грузії спирається на внутрішні нормативно-правові акти які містять визначальні засади зовнішньополітичної діяльності – Конституцію Грузії (1995), Закон «Про дипломатичну службу Грузії» (2007)¹⁸, Положення про діяльність МЗС (2010), Закон Грузії «Про консульські установи», Концепцію національної безпеки (2011), укази та розпорядження Президента Грузії та ряд інших нормативних актів. Правові та організаційні аспекти, положення та діяльність на міжнародному рівні регламентуються двосторонніми угодами, Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 року, рядом інших документів.

На сьогодні у посольствах, постійних представництвах при міжнародних організаціях, дипломатичних місіях Грузії працює понад 300 дипломатів. Станом на 2014 рік Грузія мала 54 дипломатичні представництва за кордоном, які покликані захищати національні інтереси Грузії на міжнародній арені. Для захисту інтересів громадян Грузії в Росії після ліквідації Посольства Грузії в Російській Федерації функціонує Секція Інтересів Грузії при посольстві Швейцарської Конфедерації в Російській Федерації.

Грузія має постійні представництва при ООН, Раді Європи, НАТО, ОБСЄ, ЄС, Відділеннях ООН і інших міжнародних організаціях, міжнародних організаціях ООН в Римі (FAO, IFAD, WFP), ЮНЕСКО, Міжнародній морській організації, ГУАМ, ІТУ, Всесвітній метеорологічній організації, інших.

Генеральні консульства Грузії за кордоном є в Нью-Йорку, Трабзоні, Стамбулі, Одесі, Донецьку, Салоніках. Попри світову фінансову кризу та об'єктивне зниження темпів економічного розвитку Грузія, усвідомлюючи важливість розширення представництва на світовій арені, знайшла можливість відкрити нові дипломатичні представництва за кордоном та забезпечити їх діяльність на високому організаційному рівні. Так у 2011–2014 роках році розпочали роботу Посольства Грузії в Південній Кореї, Бразилії, Аргентині, Кубі, Норвегії, Індонезії, Австралії, Чилі, Молдові та інші¹⁹.

На сьогодні інтеграція в Європейський Союз і набуття членства в НАТО не лише зовнішньополітичний пріоритет, а й гарантія стабільності та безпеки Грузії. Отже, потреба в більш координованій діяльності та поглибленому діалозі з європейськими структурами окреслила необхідність для Грузії розширення можливостей співпраці влади з ЄС і НАТО. Практичний вимір цієї потреби знайшов відображення в новій інституції, у новій структурній одиниці виконавчої влади – Державному міністерстві з питань євроатлантичної інтеграції²⁰, яке відповідає за координацію та моніторинг діяльності, що здійснюється на шляху інтеграції Грузії до ЄС і НАТО.

Сталість зовнішньої політики Грузії перебуває в залежності від вміння посилити інституціональну основу управління в забезпеченні досягнень стратегічних цілей. Саме сталість зовнішньої політики є основою взаємовигідних і тісних зв'язків між Грузією та дружніми їй державами. Зовнішня політика Грузії, націлена на забезпечення національних інтересів у механізмі підтримки ефективної співпраці передбачає досягнення консенсусу та дотримання норм міжнародного права в життєво важливих питаннях взаємодії між державами. Дипломатична служба Грузії, Міністерство закордонних справ, дипломатичні місії та консульські установи – служать сформульованим у Концепції національної безпеки Грузії фундаментальним національним інтересам і цінностям, які, відповідно до бачення Президента, визначають головну мету зовнішньої політики – зміцнення безпеки Грузії та її міжнародного статусу, належне і гідне місце в системі міжнародних відносин та захист державних інтересів в умовах глобалізації.

Провідною ж установою в реалізації зовнішньополітичної діяльності Грузії є Міністерство закордонних справ. Текст Місії міністерства закордонних справ²¹ на офіційному сайті МЗС Грузії визначає цінності та принципи які є основою співпраці з міжнародною спільнотою і гарантом міжнародної підтримки в реалізації визначених векторів політики держави – дотримання національних інтересів Грузії, захисті прав громадян, які перебувають за кордоном й внесення вкладу у формування розвинутої світової спільноти. Забезпечення власної безпеки для Грузії можливе лише за умови участі в підтримці глобальної безпеки – так свобода і незалежність Грузії ґрунтуються на повазі суверенітету інших держав і регіонів.

Мета грузинської дипломатії XXI століття – сприяти активізації міжнародних зусиль на шляху захисту інтересів Грузії та її громадян, й активна участь у формуванні основ мирної, безпечної, демократичної та економічно розвинутої світової спільноти.

У Міністерстві закордонних справ Грузії вважають, що зовнішня політика є мостом, який з'єднує Грузію і світ, відповідно, Міністерство впроваджує зовнішню політику і дипломатію, в яких рушійною силою виступають принципи прогнозованості, сталості, послідовності. Завдання Міністерства – розробити стабільний курс зовнішньої політики, здатний швидко адаптуватися до обставин, що змінюються. Така політика забезпечить ефективність роботи відомства в умовах неочікуваних змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі, й дозволить запобігти загрозам безпеці держави та її іміджу на міжнародній арені в умовах глобалізованого світового простору.

З часу здобуття незалежності до сучасного етапу розвитку МЗС Грузії в різний час очолювали дев'ять міністрів закордонних справ, серед яких три жінки – Саломе Зурабішвілі, Ека Ткешелашвілі і нинішній Міністр закордонних справ Грузії – Майя Панджикідзе (з 2012 року).

01 жовтня 2012 року в Грузії відбулися парламентські вибори, на них перемогу отримала «Грузинська мрія» Бідзіни Іванішвілі. Після перемоги на парламентських виборах лідер політичної коаліції «Грузинська мрія» Бідзіна Іванішвілі заявив, що він здійснить свій перший візит до США: «Те, що мій перший візит в США, думаю, це логічно. За весь цей час – і до, і під час, і після виборів – вирішальну роль грали американці, які зайняли дуже принципову позицію. І не тільки під час виборів – вони багато інвестицій вклали в розвиток демократичних інститутів в Грузії». Але у той час додав, що коаліція впритул працюватиме з Європою, НАТО і налагоджуватиме відносини з Росією та іншими державами-сусідами. «Розумію, що у цій частині багато питань і часто чуто, що НАТО і Росія несумісні, але я думаю, що ми все-таки зможемо знайти точки дотику і довести, що це не неможливо», – підкреслив він.

Кардинальних змін зовнішньої політики та зовнішньополітичної стратегії Грузії у 2013 році не відбулося. Бідзіна Іванішвілі продовжив демократичні реформи в Грузії, зокрема через діалог з Президентом Грузії М. Саакашвілі²².

Попередник нинішнього прем'єр-міністра Грузії Іраклія Гарібашвілі розпочав цикл реформ, які

торкаються всіх сфер життя грузинського суспільства, з метою виконати умови для підписання й ратифікації Угоди про асоціацію²³.

Грузія в умовах світової кризи не тільки змогла зберегти цінні кадри своєї дипломатичної та консульської служби, але й віднайти можливість відкрити останніми роками нові посольства закордоном: Посольства Грузії в Південній Кореї, Бразилії, Аргентині, Кубі, Норвегії, Індонезії.

Щоб залишатися конкурентоспроможною та успішною, Грузія повинна не лише мати уряд, який сповідуватиме демократичні цінності та сучасне бачення, але й покращувати імідж країни на міжнародній арені, та в західних політичних й академічних колах, над чим працює сучасна дипломатична служба Грузії.

Усвідомлення національних інтересів, глибоке їх розуміння та зведення до злагодженої несуперечливої системи можливе лише за умови обов'язкового врахування сучасної геополітичної ситуації. Грузія чітко визначила національно-державні цілі, обґрунтувала пріоритетні завдання зважила співвідношення питань стратегії і тактики в межах обраного зовнішньополітичного курсу.

Грузія і Росія цілеспрямовано намагаються вести діалог порозуміння, про що свідчить шоста за рахунком у контексті неформального грузинсько-російського діалогу про шляхи нормалізації відносин, розпочатого в грудні 2012 року. Така неформальна зустріч представників Росії та Грузії відбулася 16 квітня 2014 року в особах – Заступника глави МЗС Російської Федерації Григорія Карасіна і спеціального представника прем'єра-міністра Грузії по зв'язках із Росією Зураба Абашидзе. Під час зустрічі було проаналізовано досягнуті позитивні результати в торгівлі, сфері транспорту, гуманітарного співробітництва, а також обговорено подальші перспективи двостороннього діалогу.

Анонсуєючи цю зустріч Зураб Абашидзе заявив, що даний діалог базується на прагненні уряду Грузії, сформованого в результаті перемоги на виборах 01 жовтня 2012 року коаліції «Грузинська мрія», поліпшити відносини з Росією. У той же час, правляча коаліція заявляє, що поліпшення відносин з Росією в цілому не буде досягнуто за рахунок поступок в питанні територіальної цілісності Грузії. Експертне середовище вважає, що взаємодія громадянського суспільства має можливість в значній мірі компенсувати відсутність дипломатичних відносин між Росією і Грузією, сприяти

відновленню повномасштабного співробітництва в різних сферах.

У 2014 році Грузія продовжує свій курс на європейську інтеграцію. Відповідно до заяви глави МЗС Грузії Майї Панджикідзе, «... Грузія підпише угоду про асоціацію з Європейським Союзом не пізніше червня. Ця подія надасть відносинам Грузії з ЄС нового якісного рівня». Також Грузія цілеспрямовано реалізує свої плани щодо євроатлантичної інтеграції. Членство в НАТО для Грузії є одним із пріоритетів на короткострокову перспективу.

Грузія підписала з Європейським Союзом Угоду про асоціацію, що передбачає входження в зону вільної торгівлі ЄС. З боку Грузії документ підписав прем'єр-міністр Іраклій Гарібашвілі, а з боку ЄС – голова Єврокомісії Жозе Мануел Баррозу та голова Євроради Герман ван Ромпей, а потім голови всіх 28 держав-членів Євросоюзу. «Підписання Угоди про асоціацію означає початок нового етапу нашої інтеграції в Європу, цікавого і непростого шляху в напрямку Європи, який потребуватиме зусиль, взаємодопомоги та самовідданості від усіх нас – від уряду, політичних сил і суспільства. Сподіваюся, що з вашою допомогою і підтримкою ми успішно пройдемо цей шлях. І я сподіваюся, що скоро Грузія стане повноцінним членом європейської сім'ї – Європейського Союзу», – заявив Іраклій Гарібашвілі під час церемонії підписання.

Після підписання 27 червня 2014 року в Брюсселі, наступним кроком, щоб угода набула чинності, потрібна його ратифікація в парламенті Грузії, європарламенті та в парламентах країн-членів ЄС. Угода про асоціацію, набувши чинності, замінить чинну угоду 1996 року «Про партнерство та співробітництво (РСА)» і створить нові правові рамки співпраці Грузії та ЄС.

Парламент Грузії ратифікував Угоду про асоціацію з ЄС на позачерговому засіданні 18 липня 2014 року. Більша частина Угоди про асоціацію Грузії з ЄС, яка включає поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA), набула чинності з 01 вересня 2014 року. «За процедурами Євросоюзу, відповідно до статті 431 Угоди про асоціацію Грузії з ЄС, тимчасове використання конкретних частин договору розпочалося 01 вересня 2014 року», зазначено в прес-релізі зовнішньополітичного відомства Грузії²⁴.

При цьому наголошується, що набуло чинності приблизно 80% Угоди про асоціацію, включаючи компонент поглибленої та всеосяжної зони вільної

торгівлі. Протягом періоду тимчасового використання угоди про асоціацію продовжать діяти ті положення угоди про партнерство і співробітництво між Грузією і Євросоюзом від 22 квітня 1996 року, які виходять за рамки тимчасового використання частин угоди про асоціацію до завершення процедури ратифікації в Європарламенті і в парламентах усіх країн-членів ЄС.

Висновки. Сучасне зовнішньополітичне відомство Грузії, є тією інституцією яка головно забезпечує механізм реалізації європейського та євроатлантичного напрямку зовнішньої політики держави, а її дипломатична служба організована до потреб нового курсу держави в контексті процесу демократизації «третьої хвилі» та особливостей його розвитку в пострадянських державах.

ПОСИЛАННЯ:

- ¹ Анджaparідзе А. Українсько-грузинське особливе партнерство: нова якість на пострадянському просторі / Арчіл Анджaparідзе // Гілея. Науковий вісник. – 2009. – № 29. – С. 691–699.
- ² Бахтурідзе З.З. Формирование внешней политики и фактор общественного мнения в Грузии / З.З. Бахтурідзе. – СПб.: Издательство СПбГУ, 2011. – 154 с.
- ³ Гудиашвили Д. Интеграция в структуры НАТО – внешнеполитический приоритет Грузии / Д. Гудиашвили // Центральная Азия и Кавказ. – 2003. – № 4. – С. 28–36.
- ⁴ Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору / М.С. Дорошко. – К.: Ніка-центр, 2011. – 228 с.
- ⁵ Киридон А.М. Російсько-грузинський конфлікт 2008 року в причинно-наслідковому вимірі / А.М. Киридон // Форум: суспільно-політичний журнал. – 2008. – № 2 (7). – С. 33–40; Киридон А.М., Троян С.С. Російсько-грузинський конфлікт серпня 2008 року: історико-політологічний аналіз / А.М. Киридон, С.С. Троян. – Рівне: РІС КСУ, 2009. – 80 с.
- ⁶ Маршанія З.С. Балто-чорноморська система міждержавного співробітництва в зовнішньополітичній стратегії Грузії: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / З.С. Маршанія. Нац.ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса, 2011. – 16 с.
- ⁷ Месхія О. Договірні-правові механізми регламентації українсько-грузинських міждержавних відносин: сучасний стан та перспективи розвитку / Олександр Месхія // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – №4. – С. 112–117.
- ⁸ Перепелиця Г.М. Конфлікти в посткомуністичній Європі: монографія / Г.М. Перепелиця. – К.: ПЦ «Фоліант», 2003. – 429 с.
- ⁹ Прес-реліз МЗС Грузії [Текст] // Інтернет-сайт МЗС Грузії <http://www.mfa.gov.ge> – Дата входження: 19.09.2014 р.
- ¹⁰ Киридон А.М., Троян С.С. Російсько-грузинський конфлікт серпня 2008 року: історико-політологічний аналіз / А.М. Киридон, С.С. Троян. – Рівне: РІС КСУ, 2009. – 80 с.
- ¹¹ Фурса А.О. Українсько-грузинські відносини в 1991–2009 роках: політико-дипломатичний аспект / А.О. Фурса // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2012. – Вип. XXXIV. – С. 238–242.
- ¹² Ціватий В.Г. Сучасна дипломатична служба Грузії в умовах глобалізації: інституційний розвиток, проблеми та перспективи / В.Г. Ціватий, О.П. Сосюра // Зовнішні справи. – К., 2012. – № 06. – С. 38–43.
- ¹³ Шелест Г.В. Українсько-грузинські відносини – фактор стабільності в Чорноморському басейні / Г.В. Шелест // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 2 (3). – С. 151–159.
- ¹⁴ Бахтурідзе З.З. Формирование внешней политики и фактор общественного мнения в Грузии / З.З. Бахтурідзе. – СПб.: Издательство СПбГУ, 2011. – 154 с.; Президент Михаил Саакашвили // Свободная Грузия. – 2004. – 6 января. – С. 1.
- ¹⁵ Грузия: проблемы и перспективы развития: В 2-х тт. / Под общ. ред. Е.М. Кожокина. – М., 2002. – Т. I-II. – С. 28-36.
- ¹⁶ Грузия: проблемы и перспективы развития: В 2-х тт. / Под общ. ред. Е.М. Кожокина. – М., 2002. –Т. I-II. – 352 с.; Гушер А. Геополитическая ситуация в Закавказье: национальные интересы и безопасность России / А. Гушер // Азия и Африка сегодня. – 2004. – № 10. – С. 2–7; Загладин Н.В. Конфликт вокруг Грузии в глобальном контексте / Н.В. Загладин // Дестабилизация мирового порядка и политические риски развития России: Сб. статей. – М.: ИМЭМО РАН, 2010. – С. 111–121.
- ¹⁷ Шелест Г.В. Українсько-грузинські відносини – фактор стабільності в Чорноморському басейні / Г.В. Шелест // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 2 (3). – С. 151–159; Южный Кавказ: тенденции и проблемы развития (1992–2008гг.) / Под ред. В.А. Гусейнова. – М.: Красная звезда, 2008. – С. 37–82.

¹⁸ Закон Грузії «Про дипломатичну службу Грузії» // Інтернет-сайт МЗС Грузії <http://www.mfa.gov.ge>.

¹⁹ Поточний архів Посольства Грузії в Україні. – 2011–2014 роки.

²⁰ Офіційний сайт Державного міністерства з питань євроатлантичної інтеграції Грузії: <http://eu-integration.gov.ge>.

²¹ Mission, Values and Principles of the Ministry of Foreign Affairs http://www.mfa.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=11.

²² Сухіашвілі Д.Т. Зовнішня політика Грузії в контексті євроінтеграції [Текст]: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Д.Т. Сухіашвілі; Нац.ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса, 2013. – С. 11–17; Georgia, Armenia and Azerbaijan / N. Wilson, etc. Melbourne; London; Paris: Lonely planet publications, 2000. – P. 37–82.

²³ Гарибашвілі Іраклій. Європейський вибір Грузії / Іраклій Гарибашвілі // Le monde. – 2014. – 23 січня. – С. 2 (фр. мовою).

²⁴ Прес-реліз МЗС Грузії [Текст] // Інтернет-сайт МЗС Грузії <http://www.mfa.gov.ge> – Дата входження: 19.09.2014 р.

Tsvatyi V.G. Dilemmas and Priorities of Georgian Foreign Policy beginning of XXI century: Institutional Context / Diplomatic Academy of Ukraine, Ministry of Foreign Affairs of Ukraine.

The historical experience, the political processes and the democratic features of transit in Georgia, which began in 2004 are analyzed at the article. In the context of the above, shows the state model, features and trends of the democratization processes and institutions in Georgia, their place among similar transitions in the former Soviet Union Particular attention is given to institutional development, achievements, problems and prospects of modern diplomatic service in Georgia (2004–2014).

Keywords: foreign policy, diplomacy, institutionalization, diplomatic service, a model of diplomacy, Georgia, Ukraine.

Циватый В.Г. Дилеммы и приоритеты внешней политики Грузии начала XX века: институциональное измерение / Дипломатическая академия Украины при Министерстве иностранных дел Украины.

В статье проанализирован исторический опыт, политические процессы и особенности демократических транзитов в Грузии, которые начались в 2004 году. В контексте обозначенного показано состояние, модель, особенности, тенденции развития демократических процессов и институций в Грузии, их место среди аналогичных переходов в странах постсоветского пространства. Особое внимание уделяется институциональному развитию, достижениям, проблемам и перспективам современной дипломатической службы Грузии (2004–2014 гг.).

Ключевые слова: внешняя политика, дипломатия, институционализация, дипломатическая служба, модель дипломатии, Грузия, Украина.

Стаття надійшла до редколегії 09.04.2014

Прийнята до друку 12.05.2014